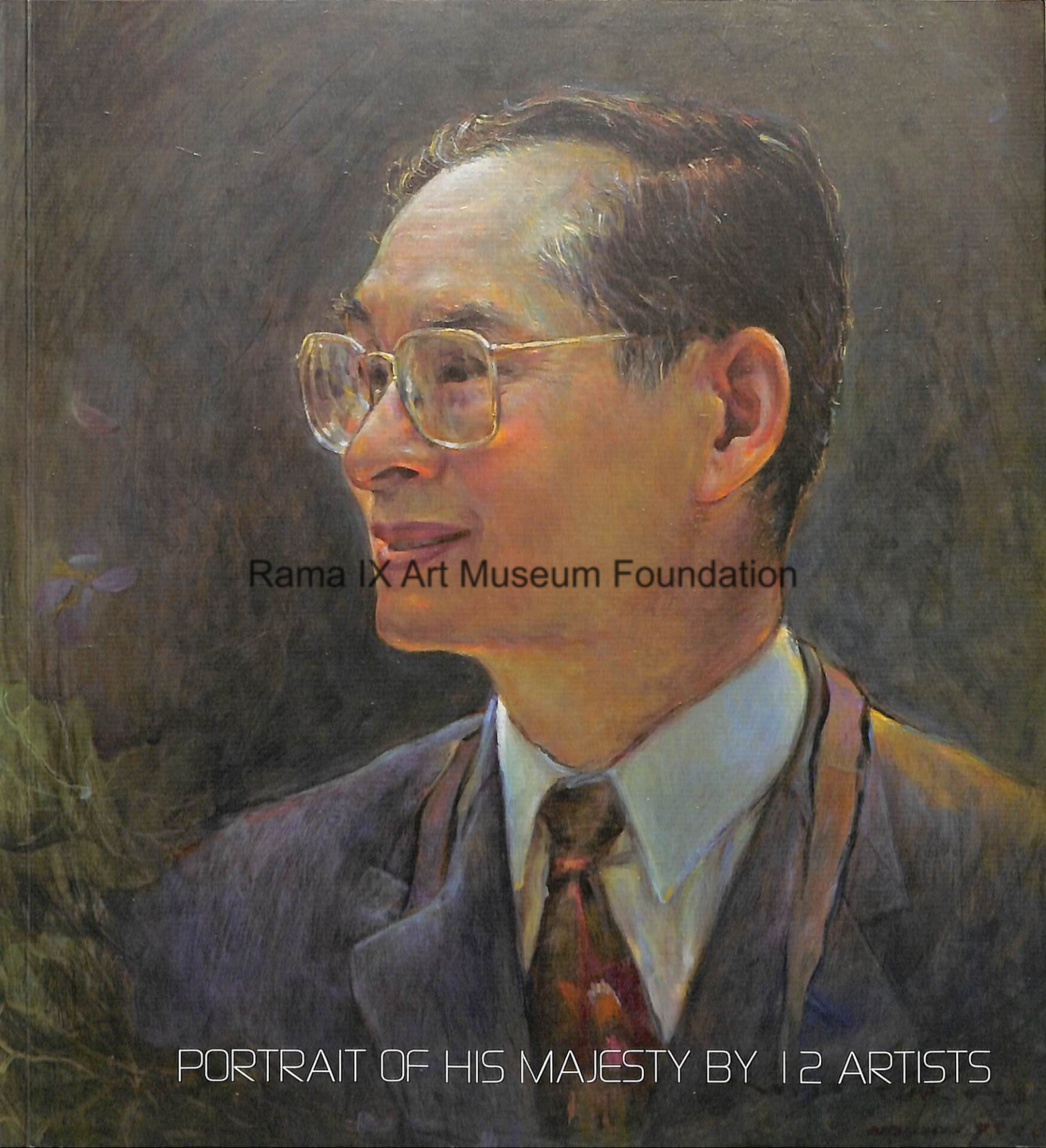
Rama IX Art Museum Foundation

นิทรรศการแสดงผลงานศิลปกรรม **"ในหลวง"** โดย 12 ศิลปิน :

เกริกบุระ ยมนาค
ชัยรัตน์ แสงทอง
ประทีป คชบัว
ปรีชา เถาทอง
ไพรวัลย์ ดาเกลี้ยง
สมภพ บุตราช
สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ
สุรเดช แก้วก่าไม้
สุวัฒน์ วรรณมณี
วราวุธ ชูแสงทอง
วีระศักดิ์ สัสดี
ศักย ขุนพลพิทักษ์

Front cover by Warawoot Shusangthong

Rama IX Art Museum Foundation

การแสดงผลงานศิลปกรรม **"ในหลวง"** โดย 12 ศิลปิน
Portrait of **HIS MAJESTY** by 12 Artists

29 พฤศจิกายน 2549 - 5 มกราคม 2550 ณ หอศิลป์ร่วมสมัยอาร์เดล
29 November 2006 - 5 January 2007, at ARDEL Gallery of Modern Art

ARDEL
Gallery of Modern Art

Manager: Vimonmarn Khanthachavana
Assistant Manager: Lawan Meesang
Ratchaniwan Kraisriwattana
Curator: Thavorn Ko-udomvit
Assistant Curator: Thitaporn Klaharn

Rama IX Art Museum Foundation

- This cataloque has been published on the occasion of the exhibition Portrait of His Majesty by 12 Artists
- Designed and Producted by Thavorn Ko-udomvit, Autcharavadee Sudprasert
- Photography by Thavorn Ko-udomvit
- Text by Pishnu Supanimit, Associate Professor Dr. Kritsana Hongutan
- Translation by Titaya Nilrungsee, Parichart Pangtian
- Printed by Amarin Printing and Publishing Public Company Limited 65/16 Chaiyaphruk Road, Taling Chan, Bangkok 10170 Tel. +66 (0) 2 882-1010, +66 (0) 2 422-9000 Fax. +66 (0) 2 433-2742

- 2006 Copyright, Ardel Gallery of Modern Art

- Printed and Bound in Thailand
- 1,000 Copies

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 หอศิลป์ร่วมสมัยอาร์เดลมีความยินดีที่จะร่วมเกิดพระเกียรติ โดยจัดให้มีการแสดงผลงานศิลปกรรม "ในหลวง" นำโดย 12 ศิลปิน ประกอบด้วย เกริกบุระ ยมนาค, ชัยรัตน์ แสงทอง, ประทีป คชบัว, ปรีชา เถาทอง, ไพรวัลย์ ดาเกลี้ยง, วราวุธ ชูแสงทอง, วีระศักดิ์ ลัลดี, ศักย ขุนพลพิทักษ์, สมภพ บุตราช, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, สุรเดช แก้วท่าไม้, สุวัฒน์ วรรณมณี ศิลปินดังกล่าวนับเป็นศิลปินชั้นแนวหน้าของเมืองไทยที่มากด้วยความสามารถทางด้านจิตรกรรมภาพเหมือน แต่ละท่านมีผลงานที่มีลักษณะโดดเด่นแตกต่างกันไปตามแนวทางการสร้างสรรค์ของตนจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนมาแล้ว ในการนี้ศิลปินทั้ง 12 ท่าน ได้ทุ่มเทความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมภาพเหมือน "ในหลวง" อย่างเต็มความสามารถ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

หอศิลป์ร่วมสมัยอาร์เดล

On the occasion of His Majesty the King's 80th Birthday Anniversary 5th December 2007, Ardel Art Gallery is privileged to participate in the joyous commemoration by hosting this exhibition in honor of King Bhumibol Adulyadej. Together with an elite group of Thai artists including some of best talents today:

12 Thai Artists: Krikbura Yomnage, Chairat Sangthong, Prateep Kochabua, Preecha Thaothong, Praiwan Dakliang, Warawoot Shusangthong, Weerasak Sutsadee, Sakaya Khunpolpitak, Sompop Budtarad, Somsak Raksuwan, Suradej Keawthamai, Suwat Wanmanee

These artists represent some of the most well-known and admired artists in Thailand. Each are experts at portrait painting with a unique ability to capture the human spirit. These twelves artists have dedicated their heart and soul into this exhibition to honor on the occasion of His Majesty the King's 80th Birthday Anniversary 5th December 2007.

Ardel Gallery of Modern Art

ภาพเหมือนในงานศิลปะ

การสร้างภาพเหมือนบุคคลมีพัฒนาการอันยาวนานมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ดังจะพบเห็นจากรูปสลักหินและหน้ากากทองคำปิดหน้าพระศพของฟาโรห์ในอารยธรรมอียิปต์ ศิลปินกรีกและโรมันได้สืบสานประเพณีการสร้างภาพเหมือน และพัฒนาเทคนิคการสลักรูปประติมากรรมและการเขียนภาพเหมือนให้สูงมากขึ้นกว่าเดิมจนสามารถสร้างภาพเหมือนที่นอกจากจะเหมือนจริงตามรูปลักษณ์ภายนอกและสะท้อนบุคลิกภาพอันเป็นปัจเจกชนของผู้เป็นแบบแล้ว ยังทำให้ดูมีชีวิตราวกับคนจริงอีกด้วย

เมื่ออาณาจักรโรมันล่มสลายลง และในยุคกลางเมื่อคริสต์ศาสนามีอิทธิพลทั่วทั้งทวีปยุโรป จึงส่งผลให้การสร้างรูปเหมือนหยุดชะงักลงเป็นระยะเวลานานถึงเกือบ 1,000 ปี ตั้งแต่ปลายยุคกลางเป็นต้นมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17 นับได้ว่าเป็นยุคทองของจิตรกรรมภาพเหมือน เพราะเป็นระยะเวลาซึ่งศิลปินให้ความสำคัญต่อการเขียนภาพเหมือนมาก จนทำให้มีการคิดค้นเทคนิค วิธีการรูปแบบ และการนำเสนอภาพหลายหลากวิธีเพื่อเขียนภาพบุคคลให้เหมือนจริงตามธรรมชาติและให้ดูมีชีวิตชีวามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งสะท้อนบุคลิกภาพและฐานะทางสังคมของผู้เป็นแบบให้เด่นชัดอีกด้วย ดังนั้น ภาพเหมือนที่เขียนขึ้นในยุคนี้จึงนับเป็นแม่แบบสำคัญให้กับการเขียนภาพเหมือนในสมัยต่อมา รูปแบบการนำเสนอภาพเหมือนจะแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ ได้แก่ ภาพเหมือนเต็มตัวสำหรับภาพเขียนของกษัตริย์ เจ้าครองนคร พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางชั้นสูง นอกจากนั้นยังมีภาพเหมือนแค่เข่าและภาพเหมือนแค่อกอีกด้วย ส่วนการนำเสนอภาพจะทำได้หลายรูปแบบ คือ ภาพหน้าตรง ภาพหน้าด้านข้าง และภาพแสดงเศษสามส่วนสี่ของใบหน้า รวมทั้งการหันหน้ามาสบสายตากับผู้ชมของผู้เป็นแบบ

ในช่วงยุคทองของจิตรกรรมภาพเหมือนเป็นระยะเวลาที่ชาวยุโรปค้นพบเส้นทางเดินเรือสู่ดินแดนตะวันออก จึงทำให้เกิดชนชั้นกลางซึ่งร่ำรวยมาจากการค้าขายทางทะเลขึ้น คนเหล่านี้ต่างนิยมซื้อภาพเขียนหรืองานศิลปะ รวมทั้งว่าจ้างศิลปินให้เขียนภาพเหมือนของตนและครอบครัวไว้ประดับบ้านเพื่อแสดงฐานะทางสังคมอันมั่งคั่งและมั่นคงของตนอีกด้วย ดังนั้น ภาพเหมือนในสมัยนี้จึงต่างจากสมัยก่อนๆ ตรงที่ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในแวดวงของชนชั้นปกครอง เช่น กษัตริย์ เจ้าครองนคร พระบรมวงศานุวงศ์ หรือขุนนางชั้นสูง อีกต่อไป แต่จะขยายวงกว้างออกไปในหมู่สามัญชนคนชั้นกลาง เช่น พ่อค้า คหบดี นายธนาคาร ช่างฝีมือ นักปราชญ์ และศิลปินอีกด้วย ขณะที่ชนชั้นปกครองใช้ภาพเหมือนเป็นเครื่องมือในการประกาศศักดานุภาพและบุญบารมีของตน สามัญชนที่ร่ำรวยก็ใช้ภาพเหมือนสะท้อนความมั่งคั่ง ความมีเกียรติ และฐานะทางสังคมของตนด้วยเช่นกัน

สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ก็คือ จิตรกรรมภาพเหมือนมิใช่การนำเสนอภาพความเหมือนจริงที่มีอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง แต่เป็นภาพที่ศิลปินนำเอาความต้องการของผู้เป็นแบบมาพิจารณา จากนั้นจึงนำมาผสมผสานเข้ากับหลักเกณฑ์ทางสุนทรียศาสตร์ที่สืบทอดกันมาจนเป็นประเพณี แล้วจึงหาวิธีนำเสนอภาพที่สามารถสะท้อนจิตวิญญาณ บุคลิกภาพ ความเป็นปัจเจกชน และฐานะทางสังคมของผู้เป็นแบบออกมาให้ชัดเจนและอย่างมีศิลปะ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ปกครอง นักปราชญ์ นักบุญ พ่อค้า คหบดี หรือสามัญชนก็ตาม

ความนิยมในการว่าจ้างศิลปินให้เขียนภาพเหมือนเริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา เมื่อการถ่ายภาพเริ่มแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ผู้คนจึงหันมาถ่ายภาพเหมือนกันมากขึ้น เพราะนอกจากจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแล้ว ยังสะดวกและรวดเร็วมากกว่าด้วย เพราะไม่ต้องเสียเวลามานั่งเป็นแบบให้กับศิลปิน นอกจากนั้น ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 จิตรกรรมภาพเหมือนยังถูกต่อต้านจากศิลปินกลุ่มหัวก้าวหน้าที่เขียนภาพในแนว Abstract อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ศิลปินในคริสต์ศตวรรษที่ 19 - 20 จำนวนไม่น้อยยังคงให้ความสนใจต่อการเขียนภาพเหมือนอยู่ ประจักษ์พยานที่ชัดเจนคือ ผลงานภาพเหมือนตัวเองของศิลปินชื่อดังแห่งยุคตั้งแต่ Vincent van Gogh จนถึง Picasso

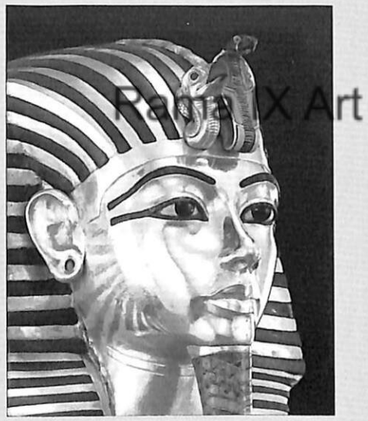

1. **หน้ากากทองคำของฟาโรห์** Tutankhamun ประมาณ 1,340 ปี ก่อนคริสตกาล
The golden mummy mask of Pharaoh Tutankhamun about 1,340 years ago, B.C

Rama IX Art Museum Foundation

2

3

4

5

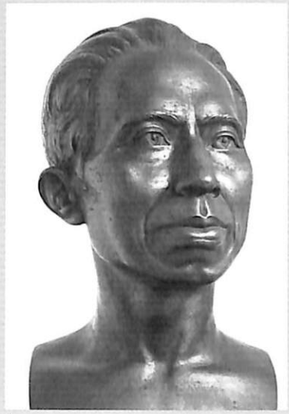

6

2. **Vincent van Gogh:** ภาพเหมือนตัวเอง,1889, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 21 x 19 ซม.
3. **Max Beckmann:** ภาพเหมือนตัวเอง, 1917, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 80 x 60 ซม.
4. **Erich Heckel:** ภาพเหมือนตัวเอง, 1919, ภาพพิมพ์สีน้ำ, 46 x 33 ซม.
5. **Lovis Corinth:** ภาพเหมือนตัวเอง, 1925, สีน้ำมันบนผ้าใบ
6. **ศิลป์ พีระศรี:** รูปเหมือนของสมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, 2466, สำริดรมดำ

2. Vincent van Gogh: Self-portrait, 1889, Oil on canvas, 21 x 19 cm.
3. Max Beckmann: Self-portrait, 1917, Oil on canvas, 80 x 60 cm.
4. Erich Heckel: Self-portrait, 1919, Watercolour painting, 16 x 33 cm.
5. Lovis Corinth: Self-portrait, 1925, Oil on canvas
6. Silpa Bhirasri: Portrait of HRH Prince Narit, 1923, bronze.

สำหรับในประเทศไทย ตั้งแต่มีการเรียนการสอนศิลปะแบบตะวันตกที่โรงเรียนเพาะช่างและโรงเรียนประณีตศิลปกรรมซึ่งก่อตั้งโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี จึงเริ่มมีการเรียนการสอนเขียนภาพเหมือนอย่างเป็นระบบขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ถึงแม้ว่าคนไทยจะรู้จักภาพถ่ายมาก่อนแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 และการถ่ายภาพจะเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ตาม แต่คนไทยโดยทั่วไปในสมัยนั้นก็ยังกลัวการถูกถ่ายภาพ เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้อายุสั้น ความเชื่อนี้ยังรวมไปถึงการสร้างรูปเหมือนของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากเมื่อคราวที่รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้สร้างพระบรมราชานุสรณ์ของพระองค์ หรือ "พระบรมรูปทรงม้า" ซึ่งปัจจุบันประดิษฐาน ณ ลานหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ได้มีเสียงคัดค้านจากบรรดาเหล่าพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ว่าไม่เป็นการสมควร เพราะพระองค์ยังทรงมีพระชนมชีพอยู่ แม้กระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งที่ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เข้ามารับราชการในตำแหน่งช่างปั้น สิ่งกีดกรมศิลปากรใหม่ๆ ท่านก็ต้องพบกับอุปสรรคจากความเชื่อดังกล่าวซึ่งถ้าหากสมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ไม่ทรงเมตตามาประทับเป็นแบบให้ท่านปั้นรูปเหมือนของพระองค์ถวาย ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีก็คงไม่มีโอกาสได้แสดงฝีมือในการปั้นรูปเหมือนที่ถ่ายทอดความเหมือนจริงทั้งลักษณะภายนอก บุคลิกภาพ และพระพักตร์อันเปี่ยมด้วยความมีพระเมตตา ความลุ่มลึก และความเป็นปราชญ์ของพระองค์ได้อย่างดีเยี่ยม และหากไม่มีวันนั้น ก็อาจจะไม่มี "ศิลป์ พีระศรี" และมหาวิทยาลัยศิลปากรในวันนี้ก็เป็นได้ เพราะหนุ่มน้อย Corrado Feroci คงจะตัดสินใจจากประเทศสยามไปพร้อมกับความผิดหวังที่ไม่มีโอกาสได้สร้างผลงานจากฝีมือช่างอันเยี่ยมยอดของท่านให้ชาวไทยได้ประจักษ์

7

8

9

10

11

7. **เฟื่อ หริพิทักษ์:** คุณยายกับอีสี, 2481, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 49 x 38 ซม.
Fua Haribhitak: An old woman and her servant, 1938,
Oil on canvas, 49 x 38 cm.
8. **จำรัส เกียรติก้อง:** ชายฉกรรจ์, 2493, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 54 x 37 ซม.
Jamrus Kiatkong: A young man, 1950, Oil on canvas, 54 x 37 cm.
9. **ประยูร อุลุชาฎะ:** ศิลป สังฆสุวรรณ, 2503, สีน้ำบนกระดาษ, 47 x 38 ซม.
Prayura Uluchadha: Silpa Sakkasuvarn, 1960,
Watercolour on paper, 47 x 38 cm.
10. **สันต์ สารากรบริรักษ์:** ภาพเหมือนคนแก่, 2501, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 60 x 52 ซม.
Sun Sarakormboriragsa: Portrait of Older people, 1958,
Oil on canvas, 60 x 52 cm.
11. **จักรพันธุ์ โปษยกฤต:** สุวรรณี สุคนธา, 2509, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 114 x 116 ซ
Chakrabhand Posayakrit: Suwanee Sukhontha, 1966,
Oil on canvas, 114 x 116 cm.

Rama IX Art Museum Foundation

หลังจากนั้นไม่ถึง 2 ทศวรรษ ความนิยมในการว่าจ้างศิลปินให้เขียนภาพเหมือนไว้เป็นที่ระลึกก็เริ่มแพร่หลายมากขึ้น แวดวงของผู้ว่าจ้างขยายตัวจากวังหลวงไปสู่สามัญชนทั้งในสังคมชั้นสูงและชนชั้นกลาง เช่น พ่อค้า คหบดี นายธนาคาร และนักการเมือง เป็นต้น ผลงานภาพเหมือนอันทรงคุณค่าของกลุ่มศิลปินที่นับได้ว่ามีฝีมือยอดเยี่ยมและโดดเด่นในการเขียนภาพเหมือนของไทยในขณะนั้น ซึ่งถึงแม้จะมีไม่มากนัก แต่ก็นับได้ว่าเป็นเพชรน้ำเอกของจิตรกรรมภาพเหมือน ได้แก่ "คุณยายกับอีสี" ของ เฟื่อ หริพิทักษ์ "ชายฉกรรจ์" ของ จำรัส เกียรติก้อง "ศิลป สังฆสุวรรณ" ของ ประยูร อุลุชาฎะ "ภาพเหมือนคนแก่" ของ สันต์ สารากรบริรักษ์ หรือ "สุวรรณี สุคนธา" ของ จักรพันธุ์ โปษยกฤต เป็นต้น

12

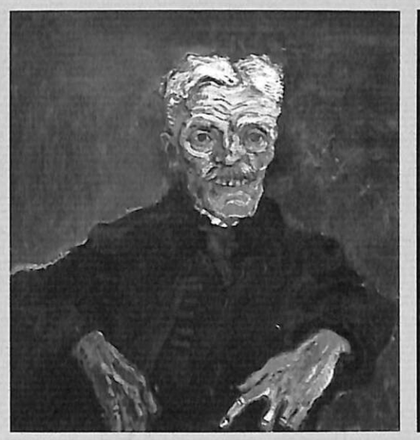

13

14

15

น่าเสียดายที่พัฒนาการของจิตรกรรมภาพเหมือนในประเทศไทยต้องหยุดชะงักลงอย่างรวดเร็ว และระยะเวลาแห่งความรุ่งเรืองก็เป็นช่วงเวลาเพียงสั้นๆ ถ้าจะเทียบกับเมื่อประมาณ 30 - 40 ปีที่แล้ว ศิลปินไทยมีโอกาสเขียนภาพเหมือนมากกว่าในปัจจุบันนี้มาก สาเหตุอาจเนื่องมาจากผู้บริโภคงานศิลปะในประเทศไทยอยู่ในวงจำกัดและมีการขยายตัวน้อยมาก นอกจากนั้นการส่งเสริมความรู้ทางศิลปะในระดับโรงเรียนและอุดมศึกษายังไม่มีเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลให้คนไทยขาดความเข้าใจศิลปะ และไม่สามารถเปิดใจให้กว้างพอที่จะยอมรับผลงานศิลปะในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือจากรูปแบบเหมือนจริงได้ ปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ศิลปินไม่อาจสร้างสรรค์งานศิลปะได้อิสระตามใจตนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเขียนภาพเหมือน เพราะคนไทยส่วนใหญ่คิดเพียงว่าภาพเหมือนต้องเป็นภาพที่ต้องเขียนได้เหมือนจริงราวกับภาพถ่าย และไม่อาจทำใจกว้างให้ยอมรับภาพเหมือนที่เขียนในรูปแบบอื่นที่มิใช่รูปแบบเหมือนจริงได้ ไม่ว่าภาพนั้นจะสามารถถ่ายทอดบุคลิกภาพ อารมณ์ ความรู้สึก ตัวตน และจิตวิญญาณของผู้เป็นแบบได้ดีเพียงไรก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ว่าจ้างชาวไทยยังคิดแต่ว่า การส่งภาพถ่ายที่สวยที่สุดหรือดีที่สุดของตนให้ศิลปินนำไปเป็นแบบเขียนภาพก็เพียงพอแล้ว ซึ่งนับเป็นความคิดที่ผิด เพราะถึงแม้ภาพถ่ายนั้นจะเหมือนตัวจริงราวกับแกะ แต่ก็ปราศจากชีวิต จิตวิญญาณ และความเป็นตัวตนของคนผู้นั้น ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จิตรกรจะสามารถถ่ายทอดทั้งความเหมือนจริงทางรูปลักษณ์ ลักษณะอันเป็นปัจเจกชน และชีวิตเลือดเนื้อของบุคคลนั้นลงในภาพเขียนได้

12. **Paul Gauguin:** ภาพเหมือนของ Meyer de Haan, 1889, สีน้ำมันและสีฝุ่นบนผ้าไหม, 20 x 29 ซม.
Paul Gauguin: Portrait of Meyer de Haan, 1889, Oil and Pastel on silk, 20 x 29 cm.
13. **Oskar Kokoschka:** ภาพเหมือนของ Father Hirsch, 1909, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 70.5 x 62.5 ซม.
Oskar Kokoschka: Portrait of Father Hirsch, 1909, Oil on canvas, 70.5. x 62.5 cm.
14. **Karel Appel:** ภาพเหมือนของ Dr. Roumeguère, 1956, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 57 x 44 ซม.
Karel Appel: Portrait of Dr. Roumeguère, 1956, Oil on canvas, 57 x 44 cm.
15. **Pablo Picasso:** ภาพเหมือนของ Dora Maar, 1937, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 92 x 65 ซม.
Pablo Picasso: Portrait of Dora Maar, 1937, Oil on canvas, 92 x 65 cm.

ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีผู้ว่าจ้างศิลปินให้เขียนภาพเหมือนน้อยมากก็ตาม ซึ่งอาจเนื่องมาจากต้องจ่ายค่าจ้างในราคาแพงให้กับศิลปินที่มีความสามารถสูงในด้านนี้ และเทคนิคการถ่ายภาพให้ความสะดวกรวดเร็ว และมีราคาถูกมากกว่าหลายสิบเท่า แต่คนส่วนใหญ่ก็ยังคงให้ค่าภาพเหมือนซึ่งเขียนโดยศิลปินมากกว่าภาพถ่ายจากช่างภาพชื่อดังอยู่นั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้นคนจำนวนไม่น้อยต่างก็ยังปรารถนาจะมีภาพเหมือนของตนที่เป็นภาพเขียนไว้ในครอบครองด้วยกันทั้งนั้น ปัจจุบันการเขียนภาพเหมือนในประเทศไทยอยู่ในวงจำกัดมากขึ้นกว่าเดิม ที่พบเห็นบ่อยครั้งคือภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ ซึ่งจิตรกรมักเน้นแต่การเขียนภาพพระพักตร์หรือรูปลักษณ์ภายนอกให้เหมือนจริงมากเกินไปจนทำให้บางครั้งภาพเขียนดังกล่าวถึงจะดูเหมือนพระองค์จริง แต่ก็ขาดเสน่ห์ของความเป็นภาพเหมือนและขาดชีวิตเหมือนภาพถ่าย ซึ่งก็อาจเป็นผลมาจากการที่ศิลปินต้องนำเอาพระบรมฉายาลักษณ์มาเป็นแบบในการเขียนภาพก็เป็นได้ ที่น่าเสียดายคือ พระบรมสาทิสลักษณ์ของพระมากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมักขาดสิ่งสำคัญอันเป็นหัวใจของจิตรกรรมภาพเหมือน นั่นคือ การสะท้อนภาพองค์พระประมุขของชาติที่เปี่ยมไปด้วยบุญบารมี มีพระปรีชาสามารถในทุกด้าน และมีพระเมตตาต่อพสกนิกรของพระองค์เฉกเช่นพระบิดา สำหรับภาพเหมือนของบุคคลทั่วไป ซึ่งเขียนโดยศิลปินที่ไร้ฝีมือและพรสวรรค์คงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึง เพราะอย่าว่าแต่การเขียนภาพให้ดูมีชีวิต แม้แต่จะเขียนให้ดูเหมือนจริงก็ใช่จะหาดูได้ง่าย

ศิลปะการเขียนภาพเหมือนเป็นศาสตร์ชั้นสูงในการเขียนภาพจิตรกรรม ถึงแม้ว่าศิลปินทุกคนจะเคยได้เล่าเรียนการเขียนภาพเหมือนเมื่อครั้งยังเป็นนักศึกษาศิลปะก็ตาม แต่ก็ใช่ว่าทุกคนจะมีพรสวรรค์ในการเขียนภาพเหมือน เพราะการเขียนภาพคนให้เหมือนทำได้ไม่ยาก แต่การสะท้อนบุคลิกลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งการถ่ายทอดชีวิตและวิญญาณของบุคคลผู้นั้นลงในภาพเขียนให้ได้นับเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่ภาพเหมือนจำนวนมากซึ่งปราศจากคุณค่าทางศิลปะไม่เพียงจะถูกหลงลืมอย่างรวดเร็ว แต่แม้กระทั่งในพิพิธภัณฑสถานก็ยังหาที่ให้เก็บผลงานเหล่านั้นไม่ได้ ในขณะที่ผลงานภาพเหมือนอันทรงคุณค่าซึ่งเยี่ยมยอดทั้งด้านฝีมือการเขียนภาพและการนำเสนอ ไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานหลายร้อยปีก็ยังคงได้รับการยกย่องชื่นชมและการกล่าวถึงว่าเป็นยอดของภาพเหมือนบุคคลที่มีเสน่ห์น่าประทับใจ ซึ่งทำให้ทั้งศิลปินและผู้เป็นแบบคงความเป็นอมตะนั่วนิรันดร์

รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา หงษ์อุเทน
9 พฤศจิกายน 2549 กรุงเทพฯ

Rama IX Art Museum Foundation

Portrait Painting as an Art Form

The art of painting portraitures has been developed gradually since the ancient times, especially as seen through the stone carvings and the golden mummy masks of the Pharaohs in the ancient Egyptian Civilization. The tradition of portraiture was followed by the Greek and Roman artists, who developed a highly skilled technique for sculpture alongside the technique of portraiture. They painted the portrait, getting a good likeness of the subject from their outer appearance, while at the same time, reflecting each individual personality and creating lifelike features that were a recognizable rendering of the real human being.

With the fall of the Roman Empire and the rise of Christianity, the tradition of portraiture declined for nearly one thousand years. The period from the end of the Middle Ages until the seventeenth century, was considered to be the Golden Age of portrait painting, as artists rekindled their interest in the portraiture. They created new painting techniques, this was reflected in the diverse portrait styles that brought a portrait alive while cultivated their natural features. Furthermore, portraits during this period reflected the obvious personalities and hierarchy of genres through the artist's models. We assume that portraits in this period were to become a major influence on the portrait painting styles of the next generation. There are many styles to present portraits, broken down even further into types of poses. For example, figure painting of the king, prince, the family royal and the nobleman, including, a profile and view of the head and shoulders portrait. In presentation, there are many variables as well such as head-study or full-face study; profile study and three-quarter face. Manipulation of the eyes, whereby the model could focus on the observer with a candid stare were also options.

During the Golden Age of portrait painting, Europeans discovered a passageway to navigate ships to the Far East. This opening of trade channels led to a new class of rich merchants - the middle class. This group also instigated a grand appreciation for the art of painting. They commissioned portraits of themselves and their family, usually to decorate the walls of their residence and allow guests to observe how wealthy they were. This was a tremendous difference from portraits of the past. Patrons of the arts were no longer limited only to the ruling class, such as royalty and noblemen. It expanded into the middle class, including such professions as merchants, bankers, craftsmen, philosophers, and other artists. While the ruling class used portraits as a tool to demonstrate their authority, the rich used portraits as a tool to reflect their wealth, dignity, and the change in social hierarchies.

One thing that cannot be overlooked, is the use of portraits not only as an image of the individual posing, but also representing a reflection of the actual world from the perspective of the artist's model. Portraits obviously had to present the essences of the human spirit, and show the personality, individualism and social hierarchies of the model. This was regardless of whom the model actually was; rulers, saints, philosophers, merchants, the wealthy or even commoners.

Since the nineteenth century, the art of painting portraitures fell into decline from the adoption of the widespread use of photography. People were becoming more interested in this new art form that saved money and significantly reduced the amount of time necessary to produce a likeness. This decline expanded in the twentieth century with the Cubists, the Fauves, and the Expressionists - keen in abstract painting - who rebelled against the portrait. However, other artists in the nineteenth and twentieth centuries still valued the importance of portraits. Significant works were self-portraits of some of the most famous artists of that time, Vincent Van Gogh and Picasso.

In Thailand, teaching Western style art sculpture first started at the Fine Arts Department of the Ministry of Palace Affairs, beginning what was to become Silpakorn University, founded by Professor Silpa Bhirasri. This is the commencement of formal teaching in portrait painting in Thailand. This was in spite of the fact that Thais had known about photography since the period of Rama IV, which blossomed and became more popular during the period of King Chulalongkorn or King Rama V. One of the causes was an underlying belief that taking a photograph of a person reduces that person's lifetime, making the general public somewhat afraid of having their photograph taken. These beliefs also affected the creation of a sculpture for someone still alive. When King Rama V approved the project to build his sculpture called "The Statue of King Chulalongkorn,"presently located at Anantasamakom Palace, the Royal Family and nobility strongly opposed this project due to the fact that King Chulalongkorn was still alive.

During the period of King Rama VI, Professor Silpa Bhirasri took up a position as sculptor-teacher for the Art Division of the Fine Arts Department. He faced this problem as well. Fortunately, HRH Prince Narit, kindly offered his service as a model. This allowed Professor Silpa Bhirasri to confirm his talent in portrait sculpture, produced a good likeness of both the outer appearance and personality, as well as expressing the kindness and wisdom of Prince Narit's face. What would have happened if this event had not taken place? No Professor Silpa Bhirasri and no Silpakorn University today.

Over twenty years ago, painting portraits as a souvenir became more popular. This idea expanded from the Royal Court to the common people, including both upper and middle classes. The masterpieces were considered to be the best of portraits in Thailand, for example; "Grandmother and Her Servant" by Fua Haribhitak, "The Young Man" by Jamrus Kiatkong, "Silpa Sakkasuvarn" by Prayura Uluchadha, "Portrait of Older People" by Sun Sarakomboriragsa, and "Suwanee Sukhontha" by Chakrabhand Posayakrit, along with several others.

Regretfully, the development of portrait painting in Thailand also quickly diminished. It appeared to be a short, glorious period of portraiture. Compared with over thirty years ago, Thai artists had the opportunities

Rama IX Art Museum Foundation

to paint portraitures more than at present. This was due to consumers of art work in Thailand being somewhat limited. In addition, there was not much support of art in school and at the university level. As a result, Thais lack any significant knowledge of art. They did not open their mind to any other styles beyond realism. It became a tremendous obstacle for artists to create their own style, especially in portrait painting. Many thought that portraits must be a definite likeness akin to a photograph. They could not broaden their mind to perceive that portraits are different from reality. These paintings still managed to capture the personality, emotion, individualism and human spirit of the model. Unfortunately, Thai employer still wrongly believed that their best source of model was a beautiful photograph. A portrait done in this manner will be a likeness of the actual person, but lack the life, spirit, and individualism of the model. It was nearly impossible to combine the realism in appearance and characteristics with the individualism of the model when done in this way.

At present, commissioning a portrait is not prevalent because hiring a skilled artist to do the job requires spending a great deal of money, far different from photography which is faster, more comfortable and less expensive. However, a portrait is still far more valuable than a photograph, even one taken by a famous photographer. Most people still would like to have their portraits commissioned. Nowadays, portraits in Thailand are limited. Frequently seen are photographs of the King and the Royal Family, unfortunately, there appears to be too much of a concern about the likeness in the face and appearance that overlook the feeling of bringing the portrait alive. Perhaps, it is because portraits of King Bhumibol Adulyadej have been based on photographs. It is quite difficult to express the dignity, wisdom, and kindness that he exemplifies to his subjects by using only a simple photograph as the model

The art of the portraiture used to be regarded as the finest art form. All artists used to have to master this subject during their time as art students. However, not everyone has the ability to convey the expression of character, moods, emotions, and personality of the subject which becomes the extra ingredient in transforming a good portrait into fine art. It will not surprise anyone how many portraits are ignored and are not exhibited simply due to the fact that these art pieces lack of the value of fine art. Apart from the great portraits of long ago, much time has passed and much has also changed in this art form. However, great portrait painting is still esteemed as an art form that can become etched into memory forever.

Associate Professor Dr. Kritsana Hongutan
9th November 2006
Bangkok, Thailand

เกริกบุระ ยมนาค เป็นจิตรกรที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับงานศิลปะในประเภทงานภาพประกอบในหนังสืออนิตยสารที่โด่งดัง ซึ่งเกริกบุระทำงานนี้มาอย่างยาวนานนับสิบปี ผลงานของเขาในนิทรรศการครั้งนี้อยู่ในแนวทางที่เขาถนัดอยู่ ด้วยเหตุที่เขาเลือกภาพเหตุการณ์สำคัญเมื่อครั้งฉลองพระชนมพรรษาครบ 36 พรรษา เสด็จพระราชดำเนินเลียบเมืองทางสถลมารค นอกจากรายละเอียดที่จิตรกรมีความสามารถอย่างยิ่งอยู่แล้ว การกำหนดโครงสีอย่างเรียบง่าย ไม่ฉูดฉาด ทำให้ภาพของเขาดูขรึมขลัง และจิตรกรยังทำให้ภาพนั้นมีคราบของความเก่า ทำให้โน้มไปถึงเหตุการณ์สำคัญเมื่อครั้งอดีตได้ดี

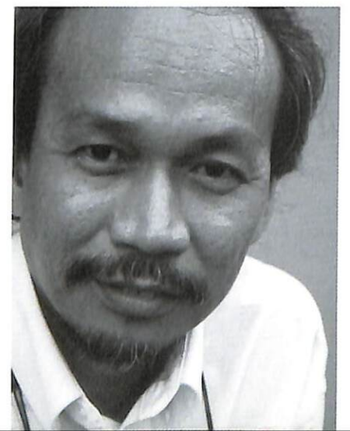

Rama IX Art Museum Foundation

เกริกบุระ ยมนาค / Krikbura Yomnage
ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน
Watercolour, 28 x 39 cm.

ชัยรัตน์ แสงทอง เป็นจิตรกรหนุ่มที่กำลังมีชื่อเสียง โดยได้รับรางวัลจากการประกวดงานศิลปกรรมในเวทีระดับชาติ ปัจจุบันเขาเป็นอาจารย์สอนศิลปะอยู่ที่มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา ชัยรัตน์เป็นจิตรกรอีกคนหนึ่งที่เป็นนักเขียนภาพเหมือนที่ให้ความสำคัญกับรายละเอียดของภาพ และยังคงความเหมือนของบุคคล โดยที่ไม่ยอมให้รายละเอียดที่เกิดจากความชำนาญของฝีมือมาบดบัง ภาพพระบรมลาภิสลักษณ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองภาพ เขาได้แสดงความแตกต่างของภาพทั้งสอง ภาพหนึ่งทรงมีพระพักตร์ที่ดูมุ่งมั่นจริงจัง ในขณะที่อีกภาพหนึ่งทรงแย้มพระสรวลจากพระพักตร์ที่มีชีวิตชีวา

Rama IX Art Museum Foundation

ชัยรัตน์ แสงทอง / Chairat Sangthong
พ่อของแผ่นดิน 1
Acrylic on canvas, 60 x 45 cm.

ประทีป คชบัว จิตรกรผู้มีชื่อเสียงทั้งในด้านงานเขียนภาพคนเหมือนและผลงานจิตรกรรมในแนวฟุ้งฝันแบบเหนือจริง บุคลิกภาพที่เด่นชัดในภาพเขียนของเขาจึงมักจะแสดงออกในความลึกซึ้งหนักแน่นของสี โดยเฉพาะบรรยากาศของสีอันเยือกเย็นและอารมณ์อันอ่อนไหว แม้แต่ในภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งนี้ จิตรกรยังอดไม่ได้ที่จะสอดแทรกบุคลิกภาพของสีที่เป็นของตนเองไว้ พระบรมรูปชิ้นหนึ่งเป็นพระรูปแบบทางการ แต่ก็มีโครงสีที่หนัก และพระบรมรูปอีกชิ้นหนึ่งเป็นภาพที่ทรงฉุ่มฉ่ำกับธารน้ำตก ดูจะเป็นภาพที่จิตรกรพอใจที่จะเขียนในแนวทางนี้

Rama IX Art Museum Foundation

ประทีป คชบัว / Prateep Kochabua
ในหลวง
Oil on canvas, 70 x 90 cm.